

Folkhögskolornas roll inom Kompetensplattform för Sörmland

Länsbildningsförbundet Sörmland, Eskilstuna Folkhögskola,
Nyköpings Folkhögskola, Stensunds Folkhögskola, Åsa
Folkhögskola
2012

Innehåll

1. Förord	3
2. Uppdrag och genomförande	4
2.1 Uppdrag	4
2.2 Genomförande	4
3. Pågående regionalisering	5
3.1 Bakgrund	5
3.2 Regionala strategier och program	5
3.3 Kommentarer.	6
4. Kompetensplattformarna	7
4.1 Syfte.	7
4.2 Uppdrag och dialog	7
4.3 Kommentar	7
5. Utmaningar kring kunskap och kompetensbehov	8
5.1 Framtida förändring av befolkning och sysselsättning	8
5.2 Utbildning	9
5.2 Kommentarer och slutsatser	10
6. Folkhögskolan som utbildningsform	11
6.1 Folkhögskolan som fri utbildnings- och skolform	11
6.1.1 Folkhögskolans samhällsuppdrag	12
6.1.2 Folkhögskolans unika möjligheter och särart	12
6.1.3 Folkhögskolans pedagogiska personal .	12
6.1.4 Internat	12
6.1.5 NQF/EQF	12
6.1.6 Antagning	13
6.1.7 Validering	13
6.1.8 Behörigheter	13
6.1.9 Studieomdöme	13
6.1.10 Folkhögskolans urvalsgrupp till högskolan	13
6.2 Ekonomi	14
6.2.1 Undervisningens finansiering	14
6.2.2 Deltagarnas studiefinansiering	14
6.3 Kommentarer	14
7. Samverkan kring kompetensförsörjning och utbildningsplanering	15
7.1 Kommuner	15
7.1.1 Uppföljningsansvaret	15
7.1.2 Svenska för invandrare	15
7.1.3 Personer med försörjningsstöd	15
7.1.4 Komvux	15
7.2 Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan	16
7.2.1 Samhällsinformation för nyanlända	16
7.2.2 Studiemotiverande folkhögskolekurser	16
7.2.3 Kurser för arbetslösa	16
7.2.4 Sysselsättningsfasen	16
7.2.5 Långtidssjuka	16
7.3 Projekt – att äga och genomföra projekt genom finansiering från EU, fonder eller annan extern finansiering	17

7.4 Internationella kontakter och internationellt arbete	17
7.5 Individens behov	18
7.6 Kompetensförsörjning såsom vidareutbildning	18
7.7 Kompetensförsörjning för en effektiv utbildningsplanering	19
7.8 Kommentarer	19
8. Folkhögskolor i Sörmland	20
9. Sammanfattande kommentarer och avslutande slutsatser	21
9.1 Sammanfattande kommentarer	21
9.2 Avslutande kommentarer och förslag	21
9.3 Mer information	22

1. Förord

I regionerna i Sverige pågår ett mer eller mindre aktivt arbete med att regionala politiska organ övertar ansvaret för att besluta om strategier. För Sörmlands del jobbar nu regionförbundet med Sörmlandsstrategin 2020.

Västra Götalandsregionen har under flera år jobbat med detta och kommit en bra bit på väg.

I detta arbete har Västra Götaland haft ett uppdrag att ta fram en kompetensplattform gällande för folkhögskolorna i länet. Deras kompetensplattform har tjänat som mall för den Kompetensplattform som nu tagits fram för Sörmlands folkhögskolor. Arbetet är ett samarbete mellan Länsbildningsförbundet Sörmland och de verksamma folkhögskolorna i länet; Eskilstuna folkhögskola, Nyköpings Folkhögskola, Stensunds folkhögskola och Åsa folkhögskola. En arbetsgrupp bestående av Christin Bierbrier, Maria Forss och Urban Lundin har svarat för textredigeringen.

Folkhögskolorna hoppas att denna kompetensplattform kan vara till nytta i kommande arbete för regionen och kommunerna.

2. Uppdrag och genomförande

I detta avsnitt lämnar vi en redogörelse över de insatser som folkhögskolorna kan göra i den regionala kompetensplattformen för Sörmland.

2.1 Uppdrag

Folkbildningsorganisationerna i Sörmland anser att det är av stor vikt att deras verksamheter återspeglas i den kommande kompetensplattformen för Sörmland.

En arbetsgrupp bestående av länsbildningskonsulenten och rektorerna för de fyra verksamma folkhögskolorna i Sörmland har formats för att skriva en rapport som visar vilken roll folkbildningen kan och vill spela i en kommande kompetensplattform för Sörmland.

Uppdraget är att överlämna en beskrivning till Regionförbundet Sörmland.

Uppdraget för rapporten har varit att behandla folkhögskolornas möjlighet att medverka i att utveckla den regionala kompetensplattformen. Det är viktigt att notera att även studieförbunden kan medverka i detta arbete, ex. genom samverkan mellan folkhögskola och studieförbund. Studieförbunden har en rik erfarenhet av uppsökande arbete i samverkan med bl.a. fackliga organisationer för att bereda olika grupper möjlighet till grundläggande och kompletterande utbildning.

Uppgiften är att beskriva folkhögskolornas verksamhet och den särställning som folkhögskolan har i utbildningssamhället. Särskilt ska de metoder och förhållningssätt som finns i folkhögskolornas verksamhet lyftas fram. Uppgiften har inte varit att göra en ”kurskatalog” där olika kurser och utbildningar matchas mot kortsiktiga behov hos olika branscher. Beskrivningen syftar istället till en mer långsiktig inventering där folkhögskolorna kan utgöra en självständig aktör eller vara en naturlig medaktör.

I uppdraget ingår också att redovisa om det finns särskilda målgrupper som folkhögskolorna har speciella förutsättningar att nå och utbilda.

2.2 Genomförande

Vi har valt att utforma rapporten så att den kan vara ett stöd för folkhögskolornas arbete med att få kunskap om och i större utsträckning förstå det arbete som nu bedrivs med olika strategier och program för länens utveckling. Samtidigt ska rapporten vara ett stöd för andra aktörer som deltar i arbetet med den regionala kompetensplattformen samt att fler kan få ökad kunskap om folkhögskolans unika och speciella möjligheter.

Vi har valt att i två inledande avsnitt (3 och 4) ge en bakgrund kring pågående regionalisering och en redogörelse för regeringens beslut om uppdraget med regionala kompetensplattformar.

I nästa avsnitt (5) har vi försökt ge en kort beskrivning av de utmaningar som finns av kunskaps- och kompetensbehov utifrån bl a kommande demografiska förändringar.

Därefter har vi i de två följande avsnitten (6 och 7) försökt lämna ett underlag för hur just folkbildningen kan medverka till att nå de fyra olika syften som finns redovisade i regeringens beslut. Vi har också sett det som värdefullt att ge en mycket kortfattad information om var och en av de folkhögskolor som är verksamma i Sörmland. (8).

Som avslutning på varje avsnitt lämnar vi några kommentarer för att i ett avslutande avsnitt (9) ge sammanfattande kommentarer och avslutande slutsatser.

3. Pågående regionalisering

Det pågår ett arbete med att regionala politiska organ övertar ansvaret från statliga organ och myndigheter för att besluta om strategier, handlingsplaner och program som rör respektive läns utveckling.

3.1 Bakgrund

Sedan ca 15 år tillbaka pågår ett aktivt arbete med att regionala politiska organ övertar ansvaret för att besluta om strategier, handlingsplaner och program som rör respektive läns utveckling. Det innebär att staten, regeringen, överlämnar detta ansvar från sina egna myndigheter, t ex länsstyrelserna, och att ansvaret i stället övergår till regionala självstyrelseorgan eller olika former av regionförbund.

I fyra län har inte denna förändring skett ännu. Det är Norrbotten, Västernorrland, Västmanland och Stockholms län. Regionala självstyrelseorgan finns i Skåne, Halland, Gotland och Västra Götaland. Inom övriga län finns olika former av regionförbund. Ibland består regionförbundet av enbart länets kommuner, men i flera fall är också landstinget medlem av regionförbundet.

I Sörmland finns ett regionförbund, ägt av de nio kommunerna och landstinget i Sörmland.

Avgörande skillnad mellan regionala självstyrelseorgan och regionförbund är att självstyrelseorganen har direktvalda regionfullmäktige och kan använda den egna kommunala beskattningsrätten för att finansiera sina insatser. Regionförbunden är indirekt valda och för finansieringen måste man ta ut medfinansiering genom var och en av de kommuner/landsting som är medlemmar i regionförbundet.

Det innebär att det idag varierar mellan länen i Sverige när det gäller vilken myndighet eller politiskt organ som svarar för den övergripande planeringen av ett läns utveckling. Fram till 1999 var det i samtliga län de statliga länsstyrelserna och statliga tjänstemän som svarade för denna uppgift.

Det är den Regionala Utvecklings Planen (RUP) som är den övergripande och långsiktiga strategin.

Man kan säga att övriga strategier och handlingsprogram ska vara en utveckling och konkretisering av den övergripande planen. I flera fall har regeringen också utsett en statlig myndighet som ansvarar för statens samverkan inom respektive sakområde.

I flera sammanhang handlar det också om att dessa statliga organ eller myndigheter medverkar i, eller svarar för, beredning av underlag för beslut. I flera sammanhang handlar det även om att dessa statliga organ eller myndigheter ansvarar för att fullfölja och verkställa besluten. Men det avgörande beslutet för inriktning och prioritering ansvarar det regionala politiska organet för.

Strategierna och planerna gäller länets, territoriets, utveckling. De gäller alltså inte enbart den egna verksamheten inom t ex regionförbundet. Lite förenklat kan man göra liknelsen med att nären kommun beslutar om kommunal översiktsplan eller byggnadsplan för ett område så gäller den ju inte enbart kommunens egen mark eller byggnader.

3.2 Regionala strategier och program

De viktigaste politiska strategierna, handlingsplanerna eller programmen som man ska upprätta är följande. Här anges också ansvarig samordnande statlig myndighet.

Regionalutvecklingsplan RUP Tillväxtprogram	
Regional Infrastrukturplanering (vägar/järnvägar/flyg/sjöfart)	Trafikverket
EUs sammanhållningspolitik Program och finansiering	Tillväxtverket ESF
Infrastruktur och bredband	Post och Telestyrelsen
Regional Kulturplan (påse)	Statens Kulturråd
Regional Kompetensplattform	Myndighet för yrkeshögskolan
Regional Innovationsstrategi	Tillväxtverket

Många regionala utvecklingsplaner togs fram för ca 10 år sedan och har därefter reviderats i olika omgångar. Så har också skett för flera av övriga strategier och handlingsprogram.

3.3 Kommentarer

Det är en betydande förändring som nu sker när det gäller samhällets arbete med att formulera visioner för framtiden och att besluta om de strategier och program som gäller för prioriteringar i arbetet att inom respektive län formulera ambitionerna för den framtida utvecklingen.

Det är viktigt att de politiska organ som övertar ansvar för dessa frågor och också kommer att ansvara för dem i framtiden, utvecklar ett aktivt samarbete med företrädare för de olika parter som är berörda. Inte minst gäller det kontakterna med företrädare för den ideella sektorn.

Till detta kan läggas att det i vissa län kan vara olika politiska organ som ansvarar för arbetet inom ett och samma län. I Sörmland är det exempelvis så att landstinget svarar för att ta fram den regionala kulturplanen medan regionförbundet svarar för att utarbeta den regionala kompetensplattformen.

Detta har sin grund i att arbetet med den regionala kompetensplattformen är ett led i att utveckla tillväxtarbetet och förutsättningarna för utveckling av näringsliv och sysselsättning.

4. Kompetensplattformarna

När det gäller regionala kompetensplattformar så beslutade regeringen att ge detta uppdrag i december 2009. Så inom detta område pågår nu arbetet med att utarbeta/utveckla den ”första generationen” regionala kompetensplattformar.

I det följande redovisas delar av de utgångspunkter och förslag till utformning av arbetet som ingår i regeringens beslut och uppdrag till de regionalt ansvariga organen (regioner, regionförbund och länsstyrelser). Vi har valt att göra denna redovisning genom direkta citat ur regeringens beslut.

4.1 Syfte

Enligt regeringens beslut är syftet med kompetensplattformarna följande:

- Ökad kunskap och översikt inom kompetensförsörjnings- och utbildningsområdet.
- Samordning av behovsanalyser inom kompetensförsörjnings- och utbildningsområdet.
- Ökad samverkan kring kompetensförsörjning och utbildningsplanering.
- Ökad kunskap om utbud och efterfrågan av utbildningsformer, med utgångspunkt i de olika utbildningsformernas nationella mål samt myndigheternas ansvar.

4.2 Uppdrag och dialog

Enligt regeringens beslut ska uppdraget med att utarbeta regionala kompetensplattformar genomföras i dialog med berörda aktörer och förhålla sig till näringslivets och arbetsmarknadens behov i de funktionella arbetsmarknadsregionerna.

Skolverket, Myndigheten för yrkeshögskolan, Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket samt Tillväxtanalys har uppdraget att samverka inom kompetensförsörjningsområdet. Det är Myndigheten för yrkeshögskolan som har den samordnande uppgiften.

Regeringens uppdrag uppmärksammar bristen på samordning mellan olika aktörer inom området och risken för suboptimering och ineffektiv resurshandling genom att kompetensutveckling bedrivs utan nära samverkan mellan alla de parter som är berörda.

Dessa kan sammanfattas:

- näringslivet och övriga parter som representerar efterfrågan på kompetens,
- utbildningsanordnare och övriga parter som erbjuder kompetensutveckling och utbud av utbildningar,
- arbetskraften och övriga parter som efterfrågar kompetensutveckling och utbildning.

Genom en gemensam plattform kan intressenter i kompetensutveckling samarbeta och samordna sina aktiviteter med den gemensamma ambitionen att använda resurser effektivt och bidra till förbättrad kompetens i arbetskraften

4.3 Kommentarer

Man kan konstatera att regeringens beslut är tydligt när det gäller syfte, uppdrag och vilka aktörer som kan och bör engageras i arbetet på en övergripande nivå. Samtidigt ges det stora möjligheter att genomföra arbetet utifrån de olika förutsättningar som finns inom respektive län.

Vi har i denna rapport valt att presentera folkhögskolans särskilda möjligheter utifrån regeringens beslutade syften. Detta görs i avsnitt 5 och 6.

Vi kan konstatera att det inom andra områden där det utarbetas regionala planer och strategier i samspel mellan nationell och regional nivå har man ofta utarbetat gemensamt bakgrundsmaterial att utgå från. Det är viktigt för olika aktörer att kunna ta del av sådant material. Det bör vara en uppgift för folkbildningen att ta fram detta underlag för folkhögskolan. Vi redovisar detta i avsnitt 9 nedan.

5. Utmaningar kring kunskap och kompetensbehov

Inom detta avsnitt beskriver vi de utmaningar som finns med de demografiska förändringar som kan tänkas ske inför framtiden. Detta är också kopplat till bedömningar kring utvecklingen av arbetstillfällen. Sifferunderlag och prognoser har vi hämtat från SKL, Skolverket, Länsstyrelsen, Regionförbundet, Folkhälsoenheten i Sörmland, Lärarförbundet m.fl.

Avsnittet utmynnar i en diskussion kring vilka möjligheter och utmaningar detta ger för folkhögskolan inom den regionala kompetensplattformen.

5.1 Framtida förändring av befolkning och sysselsättning

”Befolkningen i arbetsför ålder ökar kontinuerligt, men ökningstakten är dock betydligt lägre än under 1990- och 00-talen. Andelen av Sveriges befolkning som är i vad som brukar kallas arbetsför ålder (20-64 år) kommer därmed och däremot att minska. Sammantaget innebär detta en förväntad stark efterfrågan på arbetskraft på en arbetsmarknad där alla resurser behöver tas till vara.” (Folkhögskolornas roll inom kompetensplattform Västra Götaland).

Vi tror att denna slutsats nog är förhastad. Det pågår enorm omstrukturering av utbildning och näringsliv som sträcker sig långt utöver det som händer i Sverige. Finansskrisen i Europa och kampen om marknadsandelar mellan Asien – främst Kina – och västvärlden kommer att påverka både befolkning och sysselsättning i samtliga regioner i Sverige. Vi är därför försiktiga i våra bedömningar, expertutlåtanden till trots.

Befolkningsstillväxten i Sörmland 2010 var 0,6 procent år 2010 jämfört med 0,8 procent i hela riket. Sju av länets nio kommuner hade en positiv befolkningsstillväxt.

70 procent av befolkningsstillväxten i länet baseras på hög invandring.

Förutom hög invandring från andra länder så består 20 % av befolkningsökningen av inflyttning från övriga Sverige och 10 % är födelseöverskott.

För första gången under 2000-talet har hela länet ett positivt födelseöverskott +166 invånare.

Sörmland borde också i fortsättningen kunna dra fördel av närheten till Stockholm och Mälarenregionen. Stockholms läns befolkning ökade som vanligt mest i landet med +1,74 %, mer än dubbelt mot rikets befolkningsökning. Stockholm fortsätter att ha en hög befolkningsstillväxt, +35 161 invånare (mer än gemensamma summan av hela Vingåkers, Gnestas och Flens kommuns totala befolkning) och är nu 2 054 343 invånare.

Sörmland kommer på tredje plats i listan på län med högst andel arbetsökande i åldrarna 16-64 år, 2,5 procentenheter över riksgenomsnittet. Av de 20 kommunerna med högst andel arbetssökande 16-64 år återfinns tre i Sörmland.

Det som också präglar de närmaste fem till tio årens utveckling är den generationsväxling som sker när en stor del av arbetskraften nu snabbt håller på att lämna arbetsmarknaden och efterhand kommer att ersättas av en ny ungdomsgeneration.

Således: befolkningen ökar, dock i lägre takt än för riket i övrigt. En mycket hög andel av ökningen utgörs av invandring från andra länder där nuvarande flyktingströmmar innebär invandring av människor med låg skolunderbyggnad. Detta förhållande innebär en väldig utmaning för länet. Arbetslösheten är besvärande hög. Den höga andelen arbetsökande innebär konkurrens om de lediga jobben. Länsmyndigheter och kommuner måste naturligtvis göra allt som står i deras makt för att öka utbudet av arbetstillfällen. Samtidigt måste länets befolkning rustas för att kunna ta de erbjudna jobben. Med den lägre utbildningsnivån i Sörmland jämfört med riket i övrigt (se 5.2 nedan), finns en uppenbar risk att inflyttade personer från andra delar av landet konkurrerar ut den bofasta arbetskraften.

5.2 Utbildning

Vi ser i framtiden stigande utbildningsnivåer men också stora skillnader mellan kommuner och mellan grupper. Befolkningens genomsnittliga utbildningsnivå ökar mycket snabbt i nuläget, när generationer där relativt få fick möjlighet till högre utbildning ersätts med andra. Utbildningsklyftan mellan kvinnor och män fortsätter samtidigt att öka.

Andelen innevånare i länet med eftergymnasial utbildning ökar i takt med att fler yngre skaffar sig en högre utbildning samtidigt som äldre personer, med generellt lägre utbildningsnivå, successivt lämnar arbetslivet. Trots detta är utbildningsnivån i länet lägre än i riket och skillnaden har ökat de senaste 25 åren. Inte ens den kommun i länet som har högst utbildningsnivå når upp till riksgenomsnittet.

Andel (%) med eftergymnasial utbildning, 16-74 år, 2010

Ort	kvinnor	män	total
Eskilstuna	31	24	27
Flen	23	16	20
Gnesta	28	20	24
Katrineholm	27	18	23
Nyköping	31	24	27
Oxelösund	23	16	20
Strängnäs	34	25	29
Trosa	29	23	26
Vingåker	21	13	17
Länet	29	22	26
Riket	36	29	32

Källa: Hälsan i Sörmland –en kommunbeskrivning

Även när det gäller direktövergången till universitet och högskola hamnar Sörmland under riksgenomsnittet. I Sörmland är det 15 % som går vidare till högre studier direkt efter gymnasiet. I riket är siffran 20 %. Om man däremot tittar på vad som händer inom tre år efter avslutade gymnasiestudier så har siffran i Sörmland stigit till 34,8 % och för hela riket 42,3 %. Källa: SKL

Utbildningstrenden är tyvärr tydlig i Sörmland. Endast 36 % av elever med föräldrar som enbart har förgymnasial utbildning når grundläggande behörighet till universitet och högskola inom tre år. Siffran för elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildning är 72 %.

Av de elever som börjar gymnasiet så fullföljde 80 % (exkl. individuella programmet) sin utbildning år 2011. Detta är i nivå med riket.

De senaste 10 åren har 70 till 74 % av eleverna i årskurs nio uppnått godkända resultat i alla ämnen. Inom länets kommuner är skillnaden stor 2010/11 med Trosa i topp på 82 % och Flen i botten på 57 %.

I lärarförbundets årliga ranking för bästa skolkommun fick Sörmlandsskolor låg ranking. Lägst låg Gnesta på plats 287 av 290 möjliga. Av Sörmlands kommuner fick Oxelösund bästa placering på plats 158. Källa: Lärarförbundet.

2011 var antalet niondeklassare 3281 stycken i länet, en minskning sedan toppåret 2006 med 17 %. Bland länets niondeklassare har 18 % utländsk bakgrund. Fördelningen bland länets kommuner är ojämn med exempel som Vingåker där var 14:e elev har invandrarbakgrund och Eskilstuna där det gäller var 4:e elev. Källa: Skolverket

I alla länets kommuner presterar flickor bättre än pojkar. Störst skillnad finns i Oxelösund där flickorna har 32,5 poäng högre i meritvärde än pojkarna.

5.3 Kommentarer och slutsatser

Utbildningsnivån i Sörmland ökar men i en allt för låg takt. För att nå upp till riksgenomsnitt så krävs en satsning både på grund- och gymnasienivå. För att stärka en svag utbildningstradition är det av högsta vikt att satsa på de unga som av en eller annan anledning inte fullföljer sina gymnasiestudier, att ge dem en andra chans till utbildning och möjlighet till högre studier. På dagens arbetsmarknad är ett färdigt gymnasium ett minimum och för att inte ytterligare cementera en svag utbildningstradition är det av högsta vikt att Sörmlands unga har möjlighet att under gynnsamma former reparera ofullständiga gymnasiestudier.

Uppgiften att minska utbildningsklyftorna i samhället är en angelägen uppgift, och det är här vi ser att folkhögskolan kan lämna sitt främsta bidrag.

Utmaningarna framöver handlar bl. a om återkommande förändringar som gör att nya kunskaper och kompetenser är nödvändiga från såväl medborgerlig och individuell utgångspunkt som från arbetsmarknadens och samhälleligt perspektiv. Ökad rörlighet i arbetslivet kommer att ställa särskilda krav på ny kunskap och kompetens kopplat till yrkesmässig och geografisk mobilitet.

Folkhögskolan har en bred kompetens inom en rad områden, alltifrån allmänna kurser till **yrkesinriktade** utbildningar. Här finns vidare utbildningar, som genomförs på uppdrag av statliga myndigheter och privata uppdragsgivare. Folkbildningen är Sveriges största kulturarena! Det svenska musikundret hade inte varit möjligt utan folkbildningen och folkhögskolan. Skolformens unika kvalitet är att den ger stora möjligheter för kursdeltagarna att påverka studiernas inriktning och innehåll efter förkunskaper, intressen och behov. Det är de studerandes behov som skall styra och tillsammans planerar lärare och kursdeltagare studierna. Deltagarna blir sedda och tagna på allvar. Det är således kommunikationen som sitter i högsätet. Och ständigt och jämt påpekas behovet av att arbetskraften har social kompetens, kan samarbeta och ta egna initiativ. Det är genom utbildningar med sådan inriktning folkhögskolan bäst kan nyttjas inom Kompetensplattformen. Däremot ligger nog smala **yrkesutbildningar** bättre till för andra utbildningsanordnare.

Men den största utmaningen kanske ändå ligger i de demografiska förändringarna som innebär att årskullarna i den aktiva arbetskraften minskar. Detta innebär att det är nödvändigt att fler än tidigare inom respektive åldersgrupp är delaktiga i arbete. Detta kommer att innebära att fler behöver en komplettering av sin utbildning för att nå grundläggande utbildning och kompetens.

Till detta ska läggas att när så omfattande andelar som ca 10 – 15 % av ungdomarna har lämnat grundskola och gymnasieskola utan grundläggande behörighet är behoven omfattande att i mer vuxen ålder kunna ta del av kompletterande utbildning.

Personer med utländsk bakgrund och utbildning är också en viktig och betydande grupp som bör ges ökade möjligheter till introducerande information samt grundläggande och kompletterande kunskap och kompetens. Det är en överlevnadsfråga för samhället att invandrare snabbt lär sig både språk och bärande normer i det svenska samhället. Egen försörjning är den enskilt viktigaste faktorn för att känna sig delaktig i samhället. Folkhögskolan har visat sig överlägsen andra utbildningsformer när det gäller integrationsfrågor.

Det är också i dessa sammanhang och i detta perspektiv som man ska se folkhögskolans möjlighet att medverka i arbetet med de regionala kompetensplattformarna.

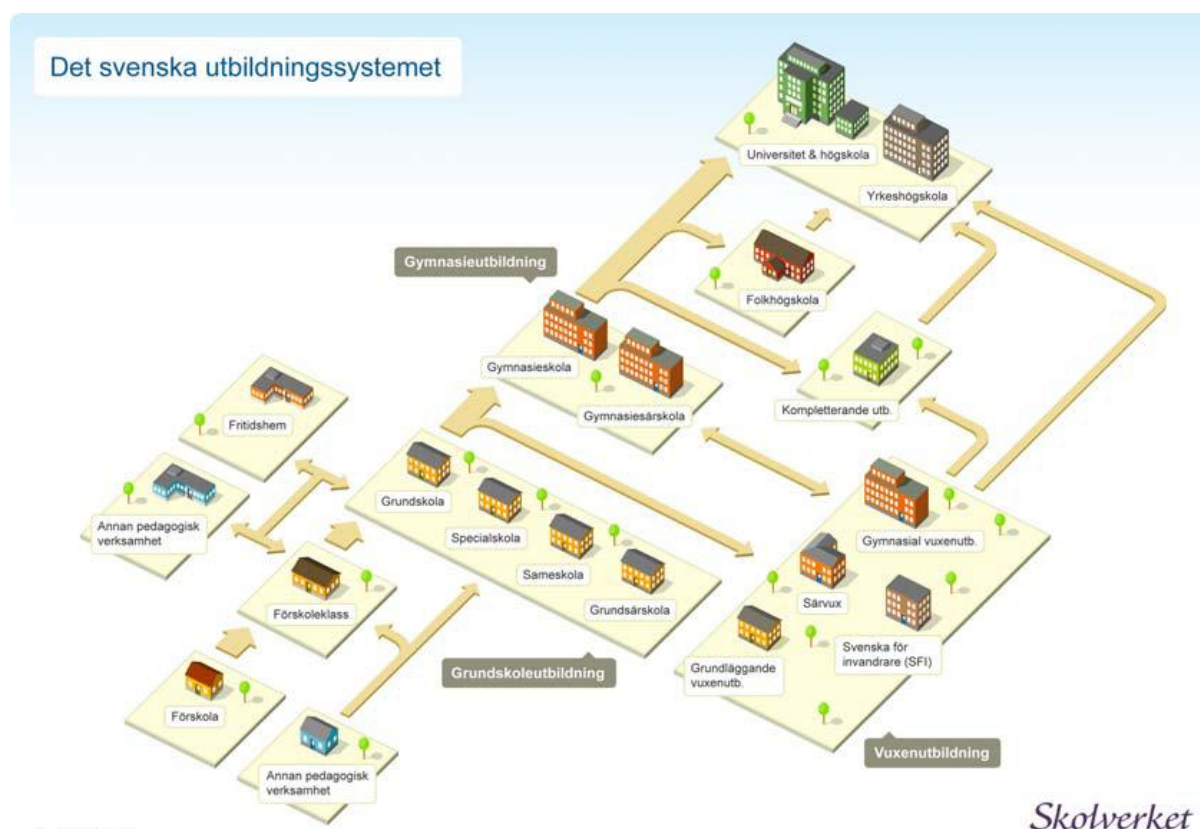
6. Folkhögskolan som utbildningsform

Ett av syftena med den regionala kompetensplattformen är ”Ökad kunskap om utbud och efterfrågan av utbildningsformer, med utgångspunkt i de olika utbildningsformernas nationella mål samt myndigheternas ansvar”. I detta avsnitt har vi valt att presentera folkhögskolan som utbildningsform.

6.1 Folkhögskolan som fri utbildnings- och skolform

Folkhögskolan är en utbildningsform och skolform som kan ses som en kompletterande och berikande möjlighet för övriga aktörer i arbetet med regional kompetensplattform.

Vi tar vår utgångspunkt från den beskrivning som finns över det nationella utbildningssystemet. En liknande beskrivning bör kunna göras för den regionala kompetensplattformen. Nedanstående beskrivning är hämtad från denna nationella presentation av det svenska utbildningssystemet.



Som framgår av ovanstående organisationsschema är folkhögskolan en skolform inom det totala svenska utbildningssystemet, men en egen skolform med stark särart och med särskilda förutsättningar och möjligheter.

Alla folkhögskolor är unika och har sina egna identiteter. Gemensamt är att de är icke-vinstdrivande utbildningsanordnare med samhällsuppdrag. Folkhögskolorna präglas av folkbildningens kännetecken, fri och frivillig. Till skillnad från många andra skolformer är folkhögskolan inte bunden till traditionella ämnesuppdelningar eller kursplaner. Detta ger folkhögskolan möjlighet att på ett särskilt sätt anpassa kurser, utbildningar och studiesituationer för de studerande. Anpassningsmöjligheten gör att kurser hela tiden utvecklas och omformas så att lärandet och därmed utbytet av studierna blir så stort som möjligt för varje kursdeltagare.

I folkhögskolans undervisning utgår man från de studerandes behov, förkunskaper och erfarenheter. Samtalet och den studerandes aktiva deltagande i gruppen är utmärkande för folkhögskolans pedagogik. Det är de studerandes behov som skall styra och tillsammans planerar lärare och kursdeltagare studierna. Deltagarna blir sedda och tagna på allvar.

Varje folkhögskola bestämmer självständigt över sitt kursutbud och sin profil. Folkhögskolan vänder sig till vuxna studerande från 18 år och uppåt. Folkhögskolorna ser positivt på varierande bakgrund hos sina kursdeltagare. Varje skola ansvarar för nivåer beroende på deltagarnas förkunskaper och tidigare erfarenheter.

Svenska folkhögskolor kan ta emot studerande från andra länder. Dock måste dessa uppfylla de antagningskrav som finns för kursen och de krav som Migrationsverket ställer för att få studera i Sverige. Det finns 150 folkhögskolor i Sverige. 107 av dessa är knutna till olika folkrörelser, ideella organisationer, stiftelser eller föreningar. 43 folkhögskolor drivs av landsting och regioner. Inom Sörmland finns fyra folkhögskolor, två rörelsefolkhögskolor och två folkhögskolor med landstinget som huvudman.

6.1.1 Folkhögskolans samhällsuppdrag

Folkhögskolan har ett samhällsuppdrag och får för att utföra det statsbidrag. Syftet är att folkhögskolorna ska

- stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,
- bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen (genom t.ex. politiskt, fackligt, kulturellt eller annat ideellt arbete),
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället,
- bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet.

Ovanstående syften kommer att utvecklas och fördjupas under det kommande året.

6.1.2 Folkhögskolans unika möjligheter och särart

Folkhögskolan är en särskild skol- och studieform för vuxna. Skolorna ger normalt företräde för sökande med kort tidigare skolutbildning. Den frihet som folkhögskolorna har att utforma sina kurser utifrån skolans speciella inriktning och profil ger stora möjligheter för kursdeltagarna att påverka studiernas inriktning och innehåll efter förkunskaper, intressen och behov.

Utmärkande för folkhögskolan som skolform är att man arbetar med mindre och mer sammanhållna studiegrupper, man studerar ofta ämnesövergripande i projektform och man utgår från de studerandes behov, förkunskaper och erfarenheter. Deltagaren sätts i centrum och i skolornas metodik och pedagogik ingår ofta studiebesök, grupparbeten och studieresor.

6.1.3 Folkhögskolans pedagogiska personal

Folkhögskolan har en särskild lärarutbildning som leder till folkhögskollärarexamen, vilken är förlagd till Linköpings Universitet. I utbildningen läggs särskild vikt vid förmåga att leda och undervisa samt att inspirera till självständiga studier och stödja individers och grupperns planering av sina studier. En folkhögskollärare ska också ha förmåga till samarbete och lagarbete och visa kommunikationsfärdigheter samt kunna använda informationsteknik i den pedagogiska verksamheten.

Inom sitt yrkesområde ska folkhögskolläraren göra relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska bedömningar.

I folkhögskolans pedagogiska personal ingår också många andra yrkesgrupper. Det är exempelvis pedagogisk personal med utbildning i journalistik, hantverk, musik eller annat specialområde, med en bred och djup kompetens inte bara inom sitt eget område utan också som företagare och entreprenör. Det är sådana yrkeskunskaper som dessa lärare använder i sitt dagliga möte med folkhögskolans deltagare.

6.1.4 Internat

Flera folkhögskolor har internat för sina deltagare och ser internatet som en del i det pedagogiska och sociala arbetet inom skolans verksamhet. Internaten möjliggör också för studerande att välja att gå på en folkhögskola som inte ligger i deras omedelbara geografiska närhet. I flera fall har dessa folkhögskolor möjlighet att svara för kost och logi för andra tillfälliga kurser och utbildningar.

6.1.5 NQF / EQF

Folkhögskolans utbildningar kan inte enkelt jämföras med andra utbildningssystem och skolformers utbildningar. Men försök till jämförelser görs bl.a. ske genom de nationella eller europeiska ramverken för kvalifikationer (NQF och EQF) och gäller gentemot andra nationella utbildningar såväl som europeiska skolformer och utbildningar.

6.1.6 Antagning

Varje folkhögskola ansvarar för antagningen till sin skola. Det finns inga generella antagningskrav på folkhögskolornas utbildningar, eftersom det finns kurser inom så många områden och på så många nivåer.

Till de behörighetsgivande kurserna (allmänna kurser) ställs normalt inga formella antagningskrav. De studerande startar på olika nivåer, beroende på förkunskaper och tidigare studier. Till allmän kurs prioriteras deltagare med låg formell utbildning.

Till profilkurserna (särskilda kurser) ställs ibland vissa antagningskrav. Det kan vara krav på tidigare studier, färdighetsnivå, praktikerfarenheter eller arbetsprover.

6.1.7 Validering

En modell för validering av kompetenser som utvecklas inom folkrörelser och folkbildning, har tagits fram för Valideringsdelegationens räkning.

Flera folkhögskolor har deltagit i projekt för att bygga system för validering av kompetenser som t ex förtroendevalda utvecklar i sitt icke-formella och informella lärande.

6.1.8 Behörigheter

Studerande på folkhögskola kan uppnå flera olika behörigheter:

- Behörighet till studier på gymnasienivå
- Grundläggande behörighet till högskolestudier
- Särskilda behörigheter till högskolestudier

Grundläggande behörighet kan uppnås på gymnasieskola, komvux eller folkhögskola. Grundläggande behörighet till högskolestudier är de krav som ställs vid ansökan till högskoleutbildningar. För att uppnå behörigheten måste omfattningskravet och kärnämneskravet uppfyllas.

Studiernas längd på allmän kurs på folkhögskola är beroende av tidigare arbetslivserfarenhet och gymnasie- eller komvuxstudier, vilka behörigheter man önskar uppnå och hur folkhögskolan organiserar studierna. Den kortaste tiden man kan behöva läsa på folkhögskola är ett läsår. Den som varken har gymnasiestudier eller arbetslivserfarenhet får studera tre år på folkhögskola.

Vid slutförda studier intygar folkhögskolan att den studerande har kunskaper motsvarande godkänd nivå i kärnämnen. Behörighet i kärnämnen kan man också ha uppnått på gymnasieskola eller komvux före eller efter studierna på folkhögskolan.

Utöver kärnämnen kan folkhögskolorna utfärda intyg om särskild behörighet i övriga kurser på gymnasieskolan eller inom kommunal vuxenutbildning om de studerande inhämtat kunskaper motsvarande godkänd nivå i dessa ämnen.

6.1.9 Studieomdöme

Folkhögskolan har ett eget bedömningssystem och ger inte betyg i enskilda ämnen. Istället kan den som studerar på allmän kurs få ett studieomdöme som är en sammanfattande bedömning av studieförmågan. Studieomdömet syftar till att bedöma den studerandes förutsättningar att tillgodogöra sig fortsatt utbildning.

Vid bedömning för studieomdöme beaktas följande faktorer:

- Kunskaper och färdigheter och utveckling av dessa.
- Förmåga till analys, bearbetning och överblick.
- Ambition, uthållighet och förmåga att organisera studier.
- Social förmåga.

På de särskilda kurserna får de studerande inget studieomdöme utan ett intyg efter fullgjord kurs.

6.1.10 Folkhögskolans urvalsgrupp till högskolan

Om antalet platser på en högskoleutbildning inte räcker till för alla som söker, så måste ett urval göras. De sökande placeras då i olika urvalsgrupper beroende på vilken skolform de kommer ifrån.

6.2 Ekonomi

I detta avsnitt redovisas den finansiering som sker via samhällsstöd till såväl folkhögskolans kostnader för undervisning som deltagarnas möjligheter till studiefinansiering.

6.2.1 Undervisningens finansiering

Undervisningen vid folkhögskola finansieras genom ett statligt folkbildningsanslag som fördelas av Folkbildningsrådet* samt genom regionbidrag/landstingsbidrag till rörelsefolkhighögskolor, som motsvarar ca 25 % av det statliga anslaget. För offentligägda folkhighögskolor utgår landstingsanslag.

Folkbildningsanslaget fördelas till respektive folkhighögskola som sedan prioriterar resurserna till de olika kurser man anordnar. För att få en uppfattning av anslagets storlek kan man säga att det motsvarar ca 2 000 kr/deltagarvecka, vilket innebär att anslaget per deltagare är ca 35 000 kr/termin eller ca 70 000 kr/läsår.

Till detta kommer även olika möjligheter av förstärkningsbidrag för deltagare med särskilda behov.

6.2.2 Deltagarnas studiefinansiering

Deltagare i folkhighögskolans kurser har möjlighet att söka studiemedel från Centrala Studiemedelsnämnden, CSN. För deltagare i folkhighögskolans kurser innebär CSNs regler att man kan studera på grundskolenivå, gymnasienivå och på eftergymnasial nivå. Möjligheterna att få studiemedel begränsas från 46 års ålder.

6.3 Kommentarer

Som framgår av redovisningen i detta avsnitt har folkhighögskolan som utbildningsform och skolform mycket att erbjuda som aktör inom den regionala kompetensplattformen.

Det finns anledning att särskilt lyfta fram de möjligheter som folkhighögskolan kan erbjuda den som behöver en komplettering av sin utbildning för att få grundläggande behörighet och kompetens. Detta gäller också den som har lämnat grundskola och gymnasieskola utan grundläggande behörighet.

Behoven är omfattade när det gäller att i vuxen ålder kunna ta del av kompletterande utbildning.

Personer med utländsk bakgrund och utbildning är också en viktig och betydande grupp som på folkhighögskola kan få introducerande information och/eller grundläggande och kompletterande kunskap och kompetens.

Genom det s.k. ”motsvarandebegreppet” kan folkhighögskolan medverka till och erbjuda utbildning och aktiviteter som kan vara ett alternativ till eller komplettera övriga skolformers utbildningar.

Genom folkhighögskolans självständiga och lokala förankring kan man också delta i lokal och regional planering kring övergripande kunskaps- och kompetensbehov. Man har också möjlighet att genomföra kurser och aktiviteter utanför folkhighögskolans lokaler eller på distans.

Inom folkhighögskolan finns också specialkunskap för att genomföra särskilda studie- och yrkesförberedande utbildningar.

* Folkbildningsrådet är en ideell förening med myndighetsansvar. Dess uppdrag är bl.a. att fördela av riksdagen beslutade ekonomiska resurser till den svenska folkbildningen.

7. Samverkan kring kompetensförsörjning

Eftersom ett av syftena med den regionala kompetensplattformen är att medverka till ökad samverkan kring kompetensförsörjning och utbildningsplanering har vi i detta avsnitt valt att presentera folkhögskolornas möjligheter i detta avseende. Folkhögskolan samverkar med en rad olika aktörer och nedanstående lista är långtifrån fullständig.

7.1 Kommuner

Kommunerna (och stadsdelsförvaltningar i de större kommunerna) har idag ansvaret för ett antal viktiga områden där folkhögskolan som utbildnings- och skolform kan medverka till att kommunerna på ett effektivt och bättre sätt kan fullfölja sin uppgift.

Folkhögskolor samarbetar på olika plan med de kommuner eller de kommundelar där de geografiskt befinner sig. Det är stor variation mellan olika skolor och olika kommuner hur väl utvecklat samarbetet är. För de folkhögskolor som har ett utvecklat samarbete med närkommunen upplevs detta som positivt ur många perspektiv. Stensunds Folkhögskola har till exempel ett nära samarbete med Trosa kommun runt en bygg- och fastighetsutbildning som drivs inom ramen för kommunens individuella program.

7.1.1 Uppföljningsansvaret

Kommunerna har uppföljningsansvaret för de ungdomar under 20 år som avslutat grundskolan men som inte fullföljt gymnasieskolan och inte bedriver studier där. Hemkommunen ska i dessa fall kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder.

Det är viktigt att varje kommun i Sörmland gör en genomgång hur omfattande denna grupp är samt vilka åtgärder respektive kommun planerar att vidta.

Folkhögskolan har stora möjligheter att medverka till att dessa ungdomar erbjuds lämpliga individuella åtgärder.

7.1.2 Svenska för invandrare

Varje kommun har ansvar för att de individer som har rätt till Svenska för invandrare (Sfi).

Det är viktigt att inom varje kommun i Sörmland göra en genomgång hur omfattande denna grupp är samt vilka åtgärder respektive kommun planerar att vidta.

Inom detta område har folkhögskolan möjlighet att erbjuda utbildning för att de som har rätt till Sfi också får detta. Folkhögskolan har både möjlighet att erbjuda Sfi-undervisning och specialinriktade kurser i svenska som andraspråk utanför det innehållskrav som styr Sfi.

7.1.3 Personer med försörjningsstöd

Alla som bor i kommunen och som inte själva kan försörja sig på annat sätt har rätt att ansöka om försörjningsstöd. Den som varit arbetslös länge eller är under 25 år kan socialförvaltningen placera i praktik eller kompetenshöjande verksamhet.

Folkhögskolan har erfarenhet att arbeta med arbetslösa och unga vuxna och har vana att anpassa sina kurser för att ta emot personer med särskilda utbildningsbehov.

7.1.4 Komvux

Den kommunala vuxenutbildningen (Komvux) och folkhögskolan är två vuxenutbildningsinstitutioner som kompletterar varandra och som ofta samverkar för att lösa kommuninnevärnans behov av utbildning och kompetens.

7.2 Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan

7.2.1 Samhällsinformation för nyanlända

Nyanlända flyktingar och vissa anhöriga som kommer till Sverige ska erbjudas minst 60 timmars samhällsorientering för att lättare integreras i vårt samhälle. Ansvaret för utbildningen ska ligga hos Arbetsförmedlingen.

Folkhögskolan har möjlighet att medverka till denna samhällsorientering i en miljö som gynnar en positiv integration. En av folkhögskolorna fungerar som Etableringslots, vilket innebär att vara stöd åt nyanlända och hjälpa dem med nätverk och kontakter med arbetsgivare, utbildning, skola, myndigheter etc. Folkhögskolans långa erfarenhet av arbete med människor som står långt från arbetsmarkanden har gjort den lämplig för motivationsstärkande arbete som Jobbcoach. Jobbcoachen uppgift är att hjälpa människor utan arbete att hitta lämpligt arbete och egen försörjning.

7.2.2 Studiemotiverande folkhögskolekurser

Folkbildningsrådet och Arbetsförmedlingen har skrivit samarbetsavtal avseende studier på folkhögskola för ungdomar som är under 25 år, saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskola och är registrerade som arbetssökande på Arbetsförmedlingen. Deltagarna ska anvisas av Arbetsförmedlingen. Utbildningens längd är tre månader och kan innehålla kurser av orienterande, repeterande och motivationshöjande karaktär som syftar till att underlätta för ungdomen att påbörja eller återgå till reguljär utbildning. Resultaten av kurserna är goda. Av de som gått Studiemotiverande folkhögskolekurs från 1 februari 2010 till 31 december 2011 har 19 procent studerat vidare och 15 procent fått arbete, enligt Arbetsförmedlingens statistik för hela landet. Enligt Folkbildningsrådet deltagarundersökning riktad till alla som gått Studiemotiverande folkhögskolekurs under vårterminen 2011 har hela 43 procent gått vidare till andra studier och 20 procent till arbete.

Enligt budgetpropositionen kommer satsningen på Studiemotiverande folkhögskolekurser tillsammans med Arbetsförmedlingen att förlängas till att gälla även 2013 och 2014. Målgruppen är arbetssökande som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan. Målgruppen utvidgas från att ha gällt de mellan 16-25 år till att år 2013 gälla alla arbetssökande oavsett ålder. Antal platser är enligt budgetpropositionen 8 000.

7.2.3 Kurser för arbetslösa

Arbetsförmedlingen upphandlar utbildningar för arbetslösa och här kan folkhögskolor med god kompetens inom området lägga in anbud och få del av olika typer av utbildningar.

7.2.4 Sysselsättningsfasen

Sysselsättningsfasen, tidigare Fas 3, är en del av jobb- och utvecklingsgarantin, ett arbetsmarknadspolitiskt program. Programmets syfte är att erbjuda personer som varit arbetslösa under en längre tid individuella insatser för att de så snabbt som möjligt ska få ett jobb. Den som inte har fått ett jobb efter 450 dagar i jobb och utvecklingsgarantin får sysselsättning hos en så kallad anordnare som Arbetsförmedlingen utser. Varje sysselsättningsperiod får pågå i högst två år. Folkhögskolorna kan erbjuda lämplig sysselsättning för personer inom sysselsättningsfasen. De deltagare som finns inom sysselsättningsfasen har i genomsnitt varit arbetslösa i åtta år. Folkhögskolornas långa erfarenhet och vuxenpedagogiska synsätt gör dem mycket lämpliga för att arbeta med motivationsstärkande sysselsättningsprojekt. En av folkhögskolorna i Sörmland har tillsammans med AF och ett privat byggföretag utvecklat ett projekt som kallas Arbetslussen. Syftet med projektet är att genom lämpliga arbetsuppgifter och stöd träna sin arbetsförmåga och komma närmare den reguljära arbetsmarknaden. Projektet genomförs i en naturskön skärgårdsmiljö där arbetsuppgifter som trädgårdsskötsel, skogsvård varvas med samtal och diskussioner. Deltagarna får stöd och motivation till att söka nya vägar in i arbetslivet. Under de 1,5 år som projektet pågått har ungefär 50 personer deltagit på olika premisser. C:a 20 personer har erhållit någon form av kortare eller längre anställning.

7.2.5 Långtidssjuka

Folkhögskolorna utgör en unik miljö för att genomföra aktiviteter för långtidssjuka. Ett ESF-projekt som nu genomförs på några folkhögskolor är att finna former för att förbereda långtidssjuka för en fortsatt

arbetslivsinriktad rehabilitering, s.k. förrehabilitering. Projektet använder folkhögskolans väl beprövade pedagogik och metodik. Deltagarna blir sedda, lyssnade på och tagna på allvar. Projektet genomförs i nära samarbete med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, både i den övergripande verksamheten och i de lokala aktiviteterna. Folkhögskolorna erbjuder 15 till 18 veckor långa aktiviteter med friskvård/hälsa, samhällsorientering och skapande verksamheter.

Ett syfte med projektet är att förrehabilitering ska bli en accepterad länk i rehabkedjan och att alla landets folkhögskolor ska kunna vara aktörer i den förrehabiliterande verksamheten. Utvärdering av projektet visar att mer än 60% av deltagarna kommer vidare till arbete, praktik eller studier och blir bättre rustade för arbetslivsinriktad rehabilitering.

Arbetsförmedlingen kan också upphandla aktiviteter riktade till sjukskrivna t.ex. av folkhögskolor.

Kursdeltagarna får stöd och inspiration att finna en ny väg i livet och att återupprätta ett socialt sammanhang. Ett genomgående tema i kurserna är kulturen, eftersom forskning har påvisat att kulturellt deltagande påverkar hälsotillståndet positivt.

7.3 Projekt – att äga och genomföra projekt genom finansiering från EU, fonder eller annan extern finansiering

Folkhögskolan har stora möjligheter att vara ägare eller partner i stora eller små projekt. Bindningen till olika organisationer, kommuner eller företag är liten samtidigt som alla skolor har en väl utvecklad organisation och administrativ struktur. Detta sammantaget gör att folkhögskolorna är en bra samarbetspartner för en rad olika aktörer.

7.4 Internationella kontakter och internationellt arbete

Folkhögskolor har på olika områden och på olika sätt internationellt utbyte. Det kan röra sig om kurser med internationell inriktning, kurser som delvis eller helt bedrivs i andra länder, utbyte med vänskolor i andra länder eller andra samarbeten över landsgränser. Folkhögskolans unika möjligheter att lägga upp och skapa egna kurser utifrån övergripande mål har genom tiden byggt upp och fördjupat ett internationellt engagemang och arbete. Av det utbyte som sker är 55 % kursverksamhet, 40 % har karaktären av studieresor, konferenser eller praktikresor. Resterande del (5 %) kopplas till kulturreSOR och evenemang.

Folkhögskolornas deltagare, som deltar i transnationellt utbyte, fanns 2009 till största delen i Afrika och Latinamerika (51 %) till skillnad från studenter inom högskola som till största delen befann sig i Europa och Nordamerika (70 %). Bakgrunden till detta ska ses utifrån det uppdrag folkhögskolorna har från staten som anger att skolorna ska verka för global rättvisa.

Norden står för 16 % av det transnationella utbyte som sker inom ramen för folkhögskolorna. I samtal mellan de nordiska folkhögskolorna studeras bildningsbegreppet i de olika nordiska länderna – vad är bra undervisning i Danmark, Norge, Finland och Sverige? Vad anser kursdeltagare vara en bra lärsituation i de olika länderna etc. Dessutom sker det ständigt olika former av deltagarutbyte mellan skolor där deltagare förlägger viss del av kursverksamheten i något av de nordiska länderna.

Nyköpings Folkhögskola har sedan 2006 engagerat sig i ett projekt som handlar om hållbar utveckling och användandet av information- och kommunikationsteknologi (ICT). Under perioden 2007 -2010 har folkhögskolan arbetat med att överföra folkbildningsmetodik till olika självhjälpgrupper i södra Indien och i Kenya. Syftet har varit att skapa ett syd - sydutbyte och att hitta miljömässigt hållbara försörjningsmöjligheter för kustnära befolkningsgrupper med hjälp av ICT. Projektet drevs av SPIDER – The Swedish program for ICT in developing regions – ett nationellt kompetenscenter som stödjer utvecklingsländer med att utveckla sin information- och kommunikationsteknologi. SPIDER var finansierat av Kungliga Tekniska Högskola och SIDA.

Projektet hade goda resultat och en utvidgning med länder som Uganda, Kambodja behandlas nu av SIDA.

Åsa folkhögskola har sedan 1995 haft ett nära samarbete med en ”folkhögskola”(Folk Development College) i nordöstra Tanzania. Samarbete har utvecklats via två vänföreningar. Under de snart 20 år som

gått har ett stort antal projekt genomförts i samarbete med vänskolan. Några har inneburit utbytesresor för studerande och personal. I de flesta fall har projekten finansierats via Forum Syd, men det har också förekommit direkta stödaktiviteter. Några exempel:

Mamtukuna Home for Visitors ett projekt som syftar till att stimulera turister och andra gäster att utnyttja skolans kortkursfaciliteter.

Etableringen av *Neemafonden*. Syftet är att ge unga ensamstående mödrar möjlighet att studera på skolan samtidigt som deras barn får gå på dagis. Projektet startade år 2002 och totalt har mer än 60 unga mödrar getts möjlighet att studera på Mamtukuna.

Ecological Farming and Fair Trade, ett projekt som syftar till att ställa om jordbruket på skolan till ekologiskt odlande, som kan tjäna som exempel för närområdet

Ett tvåårigt projekt *Gender, Health and Self-sufficiency* genomfördes 2007 och 2008. Detta ovanligt framgångsrika projekt ledde bl.a. fram till att skolan för första gången kunde få en tillfredsställande försörjning av bristvaran vatten.

Åsa folkhögskola har under en lång följd av år mottagit stipendiater via Svenska Institutet och Riksföreningen Sverigekontakt. Stipendiaterna har studerat på skolan en eller två terminer.

Stensunds folkhögskola tar varje år emot deltagare från engelsktalande länder i världen. Under de senaste åren har deltagare kommit från Australien, Kanada och USA. Stensund har även ett nära samarbete med Polen när det gäller friluftsliv och naturupplevelser eller korta kurser med friluftprofil.

7.5 Individens behov

Folkhögskolans synsätt på sina deltagare och arbetssätt med egna lokala kursplaner och individuella studieplaner ger stora möjligheter att medverka till att ge kunskap och kompetens. I folkhögskolans samhällsuppdrag ligger att bilda alla utifrån individens möjligheter och behov. En icke-formell bildningstradition, som folkhögskolorna är en del av, ökar möjligheten för individer att bidra till demokratins och samhällets utveckling

Möjligheterna att få del av kompetenshöjande insatser har traditionellt gynnat män. Folkhögskolan har fler kvinnor än män i sina kurser. Folkhögskolorna kan mot denna bakgrund medverka till en ökad jämställdhet vad gäller kompetenshöjning.

Svenskar med invandrarbakgrund ges kompetenshöjning i mindre omfattning än befolkningen i övrigt. Folkhögskolorna har en stor grupp invandrare i sina ordinarie kurser och har kunskap och vana vid integrationsarbete. Folkhögskolornas miljöer är också av stor betydelse. Rapporten vill visa folkhögskolornas möjliga insatser för ökad integration i samband med kompetenshöjande insatser. Framför allt har folkhögskolan möjlighet att stärka individers självkänsla och inspirera dem till fortsatta studier. Folkhögskolorna stödjer samtidigt individers och grupperns planering av sina egna studier. Erfarenheter och utvärderingar visar att folkhögskolan genom sin skolform och pedagogiska arbetssätt kan medverka till att under studietiden utveckla deltagarnas generella kompetenser. Detta är viktigt eftersom arbetsmarknaden förändras i allt större takt och då behöver arbetstagare ha möjligheter att se nya sammanhang och klara av omställningar av olika slag.

På folkhögskolorna finns också en rad utbildningar som ligger på eftergymnasial nivå och/eller som syftar till att utveckla en särskild kompetens eller är inriktade mot ett speciellt yrkesområde. Dessa utbildningar är viktiga också för de mer grundläggande, generella utbildningarna. Det är när människor möts, skapar och byter åsikter med varandra som grunden för den individuella utvecklingen läggs.

7.6 Kompetensförsörjning såsom vidarefortbildning

Inom folkhögskolorna har vi ett vidare synsätt på kompetensutveckling av medarbetare i företag och organisationer. Det handlar inte bara om kurser utan också om en ständig utveckling av arbetstagarens egna kompetens utifrån dennes situation på arbetsplatsen. Att individer åker iväg från sin arbetsplats för att "gå på kurs" och sedan kommer tillbaka med nya kunskaper och idéer, har i många fall visat sig misslyckat. Individer har i stor utsträckning gått kursen, kommit tillbaka, och efter en tid gjort som förut. Inget har förändrats eller utvecklats. Folkhögskolorna, med sin erfarenhet och kunnande, kan vara delaktiga i nya former av kompetensutveckling.

Det har också visat sig i ett antal olika undersökningar att den metod som använts, där någon inventerar ett utbildningsbehov i ett företag eller organisation för att senare kompetensutveckla medarbetare, inte fungerar, eftersom när väl inventeringen är klar och upphandlingen av utbildningen gjord, så är behovet ett annat. Modellen fungerar inte då processen är långsammare än utvecklingen och behovet av ändrad kompetens. Tanken om matchning är bra och viktig men kan inte längre vara på en central regionnivå eller nationell nivå utan behöver komma betydligt närmare varje medborgare och arbetstagare.

7.7 Kompetensförsörjning för en effektiv utbildningsplanering

Vi har tidigare visat folkhögskolans roll i utbildningssystemet i Sverige. Flödet av studerande till och från skolan är tidigare klarlagt. Vi har beskrivit vår roll i att ge medborgare behörigheter och kompetenser för vidare studier inom högskola och universitet. Dessutom har folkhögskolan kompetens att ge medborgare en positiv utveckling inom många andra områden i samhället såsom föreningsliv, politiskt engagemang, socialt engagemang och miljöengagemang bland mycket annat.

Folkhögskolan har också en roll att förbereda studerande inför högre studier på hantverks-, musik-, konst- och teaterutbildningar på universitet och högskolor. Vidare har många folkhögskolor yrkeskurser för bland annat fritidsledare och journalister.

Parallellt med yrkeskunskaperna inom de specifika områdena och behörigheter till fortsatta studier är folkhögskolorna framgångsrika med att ge deltagarna generella kompetenser såsom kreativ förmåga, självtillit, trygghet, generositet, flexibilitet etc. Vi tror att dessa kommer bli allt viktigare för framtidens, i allt snabbare takt, förändrade arbetsmarknad och det är sådana kompetenser alla behöver utveckla och vidareutveckla.

7.8 Kommentarer

I detta avsnitt av rapporten har vi velat visa att folkhögskolorna är resurser i ett kompetensarbete inom flera olika områden.

Många som behöver ny och ökad kompetens har dåligt självförtroende och liten självkänsla.

Inom dessa områden kan folkhögskolorna, liksom studieförbunden, betyda mycket för att motivera för vidare kompetenshöjande insatser.

Folkhögskolan är en viktig aktör även på arbetsmarknaden. Med sina korta beslutsvägar kan man starta efterfrågade utbildningar med kort varsel. Folkhögskolorna har möjlighet att öka människors förmåga att ständigt lära nytt på jobbet. De kan bidra med sitt arbetssätt och sina erfarenheter till en modell för effektiv och systematisk kompetensutveckling.

Folkhögskolorna kan förlägga sina insatser på skolorna eller utanför, t ex på företag. Man kan enskilt eller gemensamt samverka med kommuner, myndigheter och företag. För samverkan gäller att folkhögskolorna har ett kvalitetskrav på sin verksamhet, vilket gör att det måste finnas tillräckliga resurser för att en utbildning ska kunna anordnas.

Folkhögskolorna är möjliga samarbetspartners för att ge kunskap om ett ökat internationellt samarbete i t.ex. företag och organisationer. Det kan gälla språkliga kunskaper men också kunskaper om kultur, historia och samhällsförhållanden.

8. Folkhögskolor i Sörmland

Det finns fyra folkhögskolor i Sörmland. Skolorna är representerade i den regionala organisationen Länsbildningsförbundet Sörmland som också är en regional organisation för studieförbund och bibliotek. Folkhögskolorna ägs och drivs av olika huvudmän. I Sörmland har två skolor folkrörelse eller ideell organisation som huvudman och två skolor landstinget som huvudman.

Som framgått av tidigare beskrivning av folkhögskolans särart (avsnitt 6) har de olika folkhögskolorna ett mycket skiftande utbud av utbildningar och kurser. Folkhögskolornas frihet att själva kunna utforma egna kurser och kursplaner gör att de också ständigt utvecklar ny verksamhet. Det är därför omöjligt att göra en beskrivning av alla de möjligheter till utbildningar som folkhögskolan kan erbjuda. Nedanstående urval är därför endast en provkarta på en folkhögskolas utbud.

Den som har ett behov att genomföra en särskild utbildning kan ta kontakt med en folkhögskola och kanske komma överens om en skraddarsydd kurs.

Folkhögskolorna i regionen samverkar i olika nätverk med många organisationer, institutioner, kommuner, företag, högskolor och myndigheter. Två av folkhögskolorna har internat med möjlighet till inackordering för sina kursdeltagare och de flesta har lunchservering.

Alla fyra folkhögskolorna har allmänna kurser i sitt kursutbud. Det är utbildningar på grundskolenivå eller gymnasial nivå med syfte att skapa behörighet för vidare studier på universitet eller högskolor. Men många studerar också på skolornas särskilda kurser. Sörmlandsskolorna har ett mångfacetterat utbud av kurser såsom:

- konstkurser, läderhantverk, hälsa- och friskvård, båtbyggande, polisförberedande, street dance, behandlingspedagog, massageterapeut och Rock och popmusik.

Folkhögskolornas kurser vänder sig ibland till särskilda målgrupper. Det finns särskilda kurser för nyanlända, för personer med olika funktionsnedsättningar, för arbetslösa, långtidssjuka, etc. Deltagarna på folkhögskolornas kurser kommer ibland från samma kvarter där skolan ligger men ibland från ett annat land långt borta.

Det speciella kunnande som finns på folkhögskolorna att skapa den utbildning som olika individer efterfrågar gör att folkhögskolorna också genomför projekt och uppdrag vid sidan av den ordinarie verksamheten.

Den här typen av utbildningar och projekt kan innefatta arbete med såväl företagare som arbetslösa, högutbildade som lågutbildade, föreningsaktiva som personer i utanförskap, äldre som unga vuxna, etc. Folkhögskolorna kan enskilt eller gemensamt delta i samverkan såväl kommunalt, delregionalt som regionalt. Flera folkhögskolor spetsutbildar inom teater, musik, konst och konsthantverk. Kurserna innefattar ofta också starta-egget-kunskap, marknadsföring, ekonomi och juridik.

De erfarenheter folkhögskolorna i Sörmland har, är att den bästa kompetensutvecklingen är en ständig utveckling av arbetstagarens kompetens utifrån dennes situation på arbetsplatsen.

Den process som leder från att ett kompetensbehov identifierats fram till att kompetensförsörjningen är tillgodosedd behöver vara snabbare och mer effektiv än den hittills varit. Folkhögskolorna, med sina erfarenheter och kompetenser, kan vara till nytta för att stötta denna process så att cykeln blir snabbare och därmed mer effektiv.

9. Sammanfattande kommentarer och avslutande slutsatser

I detta avsnitt gör vi sammanfattande kommentarer utifrån tidigare avsnitt samt lämnar avslutande kommentarer och förslag till sådant som bör kunna genomföras i ett fortsatt arbete.

9.1 Sammanfattande kommentarer

Det finns anledning att i det fortsatta arbetet utveckla folkhögskolans roll i den regionala kompetensplattformen. Genomgången inom de olika avsnitten visar att folkhögskolan har en roll som en viktig resurs för att förverkliga syftet och uppdraget med den regionala kompetensplattformen.

Rapporten har kartlagt och beskrivit folkhögskolornas verksamhet och den särställning som folkhögskolan har i utbildningssamhället. I redovisningen framgår också vilka särskilda målgrupper som folkhögskolorna har speciella förutsättningar att nå och utbilda.

Folkhögskolorna är och kan vara:

- ett instrument för att bygga upp människors tilltro till sin egen förmåga att tillgodogöra sig utbildning. Folkhögskolan kan bättre än någon annan utbildningsform stärka individens självkänsla och självförtroende och ge honom/henne en plattform för vidare studier
- en resurs för att utveckla kommunikativa färdigheter och samarbetsförmåga. Modernt arbetsliv förutsätter att arbetslag och grupper kan samarbeta friktionsfritt, och folkhögskolans förmåga att bidra till detta är väl vitsordad.
- en kompetensutvecklare med stor erfarenhet av vuxnas lärande. Folkhögskolan finns på plats för företag, kommuner eller organisationer och kan stötta medarbetare i lärandet och samtidigt stötta ledningen i strukturer kring det systematiska arbetsplatslärandet.
- en skolf orm som stöttar dem som av olika orsaker behöver få sin grund- och/eller gymnasieskolekunskaper kompletterade eller fördjupade. Folkhögskolan har ett eget system för att ge behörigheter för vidare studier inom en rad olika områden.
- en skola för de som vill förändra sin yrkesbana eller ändra inriktning i livet. Folkhögskolan har stor erfarenhet att möta människor i olika situationer och med olika bakgrund. Olikheter är en tillgång!

9.2 Avslutande förslag

I denna rapport görs en grundläggande redovisning för arbetet med den regionala kompetensplattformen och folkhögskolans möjlighet att medverka i detta arbete.

Våra avslutande förslag är att:

- Regionförbundet och nationella myndigheter bör medverka till att det finns mer grundläggande material tillgängligt, vilket beskriver strukturer och nivåer i hur kompetensplattformen ska och kommer att fungera,
- kommunerna och Regionförbundet bjuder in företrädare för folkhögskolan för att diskutera de möjligheter som folkhögskolan kan erbjuda som egen utbildnings- och skolf orm,
- folkhögskolorna tar fram en kommunikationsplan för hur den regionala kompetensplattformen vad gäller folkhögskolornas och folkbildningens insatser ska kommuniceras för att sedan genomföra de implementeringsåtgärder planen beskriver,
- folkhögskolorna medverkar till att det finns mer grundläggande material och statistik tillgängligt, regionalt och lokalt, som beskriver folkhögskolans verksamhet och möjligheter
- folkhögskolorna utarbetar gemensamma principer för finansiering av de utbildningar/kurser/aktiviteter man erbjuder olika parter i arbetet med den regionala kompetensplattformen.

9.3 Mer information

Den som vill veta mera om rapporten eller de tankar som finns om folkbildningens roll i en framtida kompetensplattform kan vända sig till:

Länsbildningsförbundet Sörmland

Besöksadress:
Salstagatan 20 i FLEN
Postadress:
Box 99, 642 22 Flen

tel 0157 – 511 55
e-post info.lbfsormland@folkbildning.net
www.lbfsormland.se

Eskilstuna Folkhögskola

Gösta Wasastiernas gränd 4
633 42 Eskilstuna

Tel: 016- 10 52 80
e-post: fhs.k.e-tuna@folkbildning.net
www.eskilstunafolkhogskola.nu

Nyköpings Folkhögskola

Östra Trädgårdsgatan 3
611 34 Nyköping

Tel: 0155 -29 20 80
e-post: info@nykoping.fhsk.se
www.nykoping.fhsk.se

Stensunds Folkhögskola

619 91 Trosa

Tel: 0156-532 00
e-post: stensund@stensund.se
www.stensund.se

Åsa Folkhögskola

640 24 Sköldinge

Tel: 0157- 695 00
e-post: asa.fhsk@folkbildning.net
www.asa.fhsk.se